

Rushen AZIZOVA

SPORT VA HARAKATLI O'YINLARNI O'QITISH METODIKASI

ISBN-978-9943-330-53-5

9 789943 330535

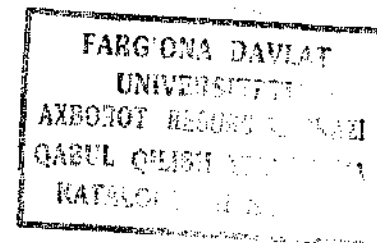
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA
O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

Rushen AZIZOVA

**SPORT VA HAKAKATLI
O'YINLARNI O'QITISH
METODIKASI**

(Qo'l to'pi o'yini texnikasi va taktikasi)

*O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim
vazirligi tomonidan bakalavriatning jismoniy tarbiya va
jismoniy madaniyat ta'lim yo'nalishi talabalari uchun
o'quv qo'llanma sifatida tavsiya etilgan*

“YANGI NASHR” nashriyoti
Toshkent – 2010

UDK: 796.31(070)

75.576

A36

Mas'ul muharrir

M. Sulaymonov – filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

Taqrizchilar:

Sh. X. Xonkeldiyev – Farg'ona Davlat universiteti professori, pedagogika fanlari doktori;

B. Sh. Madaminov – Namangan Davlat universiteti dotsenti, pedagogika fanlari nomzodi.

Azizova, R.

Sport va harakatli o'yinlarni o'qitish metodikasi: Qo'l to'pi o'yini texnikasi va taktikasi: o'quv qo'llanma / R. I. Azizova; mas'ul muhar.: M. Sulaymonov; taqrizchilar: Sh. X. Xonkeldiyev, B. Sh. Madaminov; O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta-maxsus ta'lim vazirligi. – Toshkent: Yangi nashr, 2010. – 108 b.

BBK 75.576

Mazkur o'quv qo'llanma jismoniy tarbiya va jismoniy madaniyat yo'nalishidagi talabalar uchun mo'ljallangan bo'lib, unda qo'l to'pi sport turi o'yinchilarini tayyorlashda o'yin qoidalarini o'zgartirish sharoitida texnik va taktik tayyorgarliklarining asosiy tomonlari yoritilgan, shuningdek, mazkur sport turining guruh va jamoa harakatlari, himoya va hujum taktikasi kabi masalalar illustrativ materiallar bilan yoritib berilgan.

Ushbu qo'llanmadan jismoniy tarbiya va jismoniy madaniyat yo'nalishining professor-o'qituvchilari va bolalar murabbiylari ham foydalanishlari mumkin.

ISBN-978-9943-330-53-5

© "YANGI NASHR" nashriyoti, 2010- yil

QO'L TO'PI O'YININING TARIXI

Qo'l to'pi o'yini barcha sport turlari kabi o'z tarixiga ega. Birinchi bo'lib Daniyaning Ordrup shahridagi qizlar gimnaziyasining o'qituvchisi Xolger Nilson o'zi o'tayotgan darslariga gandbol (hand – qo'l, boll – to'p) o'yinini kiritgan. Bu o'yinda kichik maydonda 7 kishidan iborat 2 jamoa to'pni bir-birlariga uzatib, raqib darvozasini ishg'ol qilishgan. Shunday qilib, 1898- yilda qo'l to'pi o'yini kashf etilgan.

O'yin maydonining birinchi o'lchamlari – 40x20 metr, darvoza-ning bo'yi – 2 metr, eni – 2,1 metr, to'pning aylanasi esa 68 – 70 sm bo'lgan. O'yinning dastlabki qoidalarini bo'yicha to'p bilan yugurish va to'p uchun kurashishga ruxsat berilmagan. Qo'l to'pi o'yini qoidalariga keyingi kiritilgan o'zgartirishlar o'yinning atletik bo'lishiga olib keldi. 1923- yilda o'yin qoidalariga 3 sekund va 3 qadam bandlari kiritildi, bu, o'z navbatida, o'yin texnikasi va taktikasiga hamda o'yinning tezkor bo'lishiga olib keldi.

1928- yilda Amsterdam shahrida Xalqaro Havaskorlar qo'l to'pi (IGF) Federatsiyasi tashkil etildi va 11 mamlakat federatsiyalari unga a'zo bo'lib qabul qilindi. Ikki yildan so'ng 20 mamlakat vakillari shu federatsiyaga a'zo bo'lgan bo'lsalar, hozirgi kunda Xalqaro Qo'l to'pi Federatsiyasiga 123 mamlakat vakillari a'zo bo'lib, jami 7 milliondan ortiq kishi qo'l to'pi bilan shug'ullanmoqda.

Qo'l to'pi o'yini Olimpiada o'yinlari dasturiga 1936- yilda kiritildi (Germaniya, Berlin). O'shanda musobaqalarda faqat 6 ta erkaklar jamoasi qatnashgan edi. Olimpiada o'yinlari davrida Xalqaro Qo'l to'pi Federatsiyasining 4- kongressi bo'lib o'tdi va bu Kongressda 1938- yildan boshlab qo'l to'pi bo'yicha Jahon chempionatlarining o'tkazilishi rejalashtirildi va shu yildan boshlab o'tkazila boshlandi.

Ikkinchi jahon urushi jahon sportining rivojlanishini to'xtatib qo'ydi.

Qo'l to'pi o'yini rivojlanishining yangi bosqichi 1946-yildan, ya'ni urushdan keyingi davrda Xalqaro Qo'l to'pi Federatsiyasi (IGF)ning tuzilishidan boshlandi.

1972- yilda Myunxen shahrida o'tkazilgan Olimpiada o'yinlari dasturiga qo'l to'pi o'yini yana kiritildi va musobaqalarda faqat erkaklar jamoalari qatnashdigan bo'lishdi.

1976- yilda Monreal shahrida o'tkazilgan XXI Olimpiada o'yinlari dasturidan qo'l to'pi o'yini to'laqonli ravishda joy oldi. Musobaqalarda erkaklar jamoalari bilan bir qatorda, ayollar jamoalari ham ishtirok etish huquqini olishdi.

Olimpiya o'yinlari natijalari

(erkaklar jamoasi)

Soni	O'tkazilgan yili	1- o'rin	2- o'rin	3- o'rin
XX	1972	Sobiq Yugoslaviya	Sobiq Chexoslovakiya	Ruminiya
XXI	1976	Sobiq Sovet Ittifoqi	Ruminiya	Polsha
XXII	1980	Sobiq GDR	Sobiq Sovet Ittifoqi	Ruminiya
XXIII	1984	Sobiq Yugoslaviya	GFR	Ruminiya
XXIV	1988	Sobiq Sovet Ittifoqi	Janubiy Koreya	Sobiq Yugoslaviya
XXV	1992	MDH	Shvetsiya	Fransiya
XXVI	1996	Xorvatiya	Shvetsiya	Fransiya
XXVII	2000	Rossiya	Shvetsiya	Ispaniya
XXVIII	2004	Xorvatiya	Germaniya	Rossiya
XXIX	2008	Fransiya	Islandiya	Ispaniya

(ayollar jamoasi)

Soni	O'tkazilgan yili	1- o'rin	2- o'rin	3- o'rin
XXI	1976	Sobiq Sovet Ittifoqi	Sobiq GDR	Vengriya
XXII	1980	Sobiq Sovet Ittifoqi	Sobiq Yugoslaviya	Sobiq GDR
XXIII	1984	Sobiq Yugoslaviya	Janubiy Koreya	Xitoy
XXIV	1988	Janubiy Koreya	Norvegiya	Sobiq Sovet Ittifoqi
XXV	1992	Janubiy Koreya	Norvegiya	MDH
XXVI	1996	Norvegiya	Janubiy Koreya	Daniya
XXVII	2000	Daniya	Vengriya	Norvegiya
XXVIII	2004	Daniya	Janubiy Koreya	Ukraina
XXIX	2008	Norvegiya	Rossiya	Janubiy Koreya

Jahon chempionatlari natijalari

(erkaklar jamoasi)

O'tkazilgan yili	Tashkilotchi davlat	Oltin medal	Kumush medal	Bronza medal
1938	Germaniya	Germaniya	Avstriya	Shvetsiya
1954	Shvetsiya	Shvetsiya	FRG	Sobiq Chexoslovakiya
1958	Sobiq GDR	Shvetsiya	Sobiq Chexoslovakiya	Germaniya
1961	GFR	Ruminiya	Sobiq Chexoslovakiya	Shvetsiya
1964	Sobiq Chexoslovakiya	Ruminiya	Shvetsiya	Sobiq Chexoslovakiya
1967	Shvetsiya	Sobiq Chexoslovakiya	Daniya	Ruminiya
1970	Fransiya	Ruminiya	Sobiq GDR	Sobiq Yugoslaviya
1974	Sobiq GDR	Ruminiya	Sobiq GDR	Sobiq Yugoslaviya

1978	Daniya	GFR	Sobiq Sovet Ittifoqi	Sobiq GDR
1982	GFR	Sobiq Sovet Ittifoqi	Sobiq Yugoslaviya	Polsha
1986	Shveysariya	Sobiq Yugoslaviya	Vengriya	Sobiq GDR
1990	Sobiq Chexoslovakiya	Shvetsiya	Sobiq Sovet Ittifoqi	Ruminiya
1993	Shvetsiya	Rossiya	Fransiya	Shvetsiya
1995	Islandiya	Fransiya	Xorvatiya	Shvetsiya
1997	Yaponiya	Rossiya	Shvetsiya	Fransiya
1999	Yegipet	w	Rossiya	Sobiq Yugoslaviya
2001	Fransiya	Fransiya	Shvetsiya	Sobiq Yugoslaviya
2003	Portugaliya	Xorvatiya	Germaniya	Fransiya
2005	Tunis	Ispaniya	Xorvatiya	Fransiya
2007	Germaniya	Germaniya	Polsha	Daniya

Jahon chempionatlari natijalari

(ayollar jamoasi)

Bronza medal	Kumush medal	Oltin medal	Tashkilotchi davlat	O'tkazilgan yili
Sobiq Yugoslaviya	Vengriya	Sobiq Chexoslovakiya	Sobiq Yugoslaviya	1957
Sobiq Chexoslovakiya	Daniya	Ruminiya	Ruminiya	1962
GFR	Sobiq Yugoslaviya	Vengriya	GFR	1965
Vengriya	Sobiq Yugoslaviya	Sobiq GDR	Niderlandiya	1971
Sobiq Sovet Ittifoqi	Ruminiya	Sobiq Yugoslaviya	Sobiq Yugoslaviya	1973
Vengriya	Sobiq Sovet Ittifoqi	Sobiq GDR	Sobiq Sovet Ittifoqi (Kiyev, Vilnyus, Rostov-na-Don)	1975
Vengriya	Sobiq Sovet Ittifoqi	Sobiq GDR	Sobiq Chexoslovakiya	1978
Sobiq Yugoslaviya	Vengriya	Sobiq Sovet Ittifoqi	Vengriya	1982
Norvegiya	Sobiq Chexoslovakiya	Sobiq Sovet Ittifoqi	Niderland	1986
Sobiq GDR	Sobiq Yugoslaviya	Sobiq Sovet Ittifoqi	Koreya Respublikasi	1990
Norvegiya	Daniya	Germaniya	Norvegiya	1993
Daniya	Vengriya	Koreya Respublikasi	Avstriya, Vengriya	1995
Germaniya	Norvegiya	Daniya	Germaniya	1997
Avstriya	Fransiya	Norvegiya	Norvegiya, Daniya	1999
Sobiq Yugoslaviya	Norvegiya	Rossiya	Italiya	2001

Koreya Respublikasi	Vengriya	Fransiya	Xorvatiya	2003
Vengriya	Ruminiya	Rossiya	Rossiya (Sankt-Peterburg)	2005
Germaniya	Norvegiya	Rossiya	Fransiya	2007

O'zbekistonda qo'l to'pi o'yinining rivojlanishi

O'zbekiston Respublikasida qo'l to'pi bo'yicha birinchi chempionat 1938- yilda o'tkazilgan.

1960- yilgacha O'zbekistonda Toshkent Oliy harbiy bilim yurtida ta'lim oluvchi kursantlar orasida 11x11 qo'l to'pi musobaqalari o'tkazilgan.

Yoshlar o'rtasida sobiq Ittifoq bo'yicha qo'l to'pi musobaqalari 1960- yili Xarkov shahrida o'tkazildi va shundan so'ng sportning bu turi tez rivojlana boshlandi.

1960- yilda ilk bor O'zbekiston Davlat jismoniy tarbiya institutida qo'l to'pi fakulteti tashkil topgan. 1960- yildan boshlab Toshkent shahar birinchiliklarida 16 – 20 jamoa qatnasha boshladi va mazkur yil O'zbekiston qo'l to'pi sportchilarining sobiq Ittifoq musobaqalarida qatnasha boshlagan yili deb qayd etildi.

1962- yili Tbilisi va Sverdlov shaharlarida o'tkazilgan ikkinchi sobiq Ittifoq chempionatida erkaklar o'rtasida O'zbekiston terma jamoasi muvaffaqiyatli ishtirok etib, oliy ligaga yo'llanma olgan.

O'zbekiston terma jamoasi a'zolari F. Abdurahmonov, M. Jukov, B. Pikin, V. Ogirenko, M. Sirotenko, M. Magdullin, L. Oleynikov, N. Rahmatov, A. Pantasenko va L. Sodiqovlar O'zDJTI va Toshkent irrigatsiya instituti jamoalari vakillari edi.

Sobiq Ittifoq chempionatlarida qo'l to'pi bo'yicha O'zbekiston terma jamoasiga V. Sevastyanov va V. Lemeshkovlar murabbiylik qilgan.

O'zbekiston qo'l to'pi o'yinchilari 1972 – 1973- yillarda yuqori natijalarga erishdi. Ular oliy liga jamoalari o'rtasida o'tkazilgan